

Hyvinvointialueiden mielenterveyden edistämisen kyvykkyyden, osaamisen ja yhteistoimijuuden vahvistaminen

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

24.1.2025

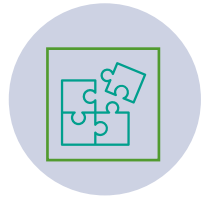
Tutkimuksen taustaa: Mielen terveyden edistäminen - Sote-muutoksen tuomat uudet tuulet

- Ajankohtaisena haasteena mielen terveyden edistämässä:
 - Mielen terveyden edistämisen laajuus ja sen rajaamisen hankaluus
 - Teeman yhteinen ymmärrys – käsitteistön moninaisuus, ”mitä työ ihan konkreettisesti on?”
 - Mielen terveys kaikissa politiikoissa – näkökulma (MHiAP): Mielen terveyden edistäminen tapahtuu yli sektoreiden ja yhteistyössä (kunnissa, hyvinvointialueilla, järjestöissä ja muilla toimijoilla)
 - Missä kulkee raja edistävien ja ennaltaehkäisevien ja korjaavien palveluiden välillä
 - Mahdolliset mielen terveyden edistämisen osaamisen puutteet ja aukot toimijajoukon ollessa laaja
 - Mahdolliset paikallisten verkostojen puutteet ja resurssien vähyys
 - Mielen terveyden edistämisen alueellinen koordinaatio hyvinvointialueella, mutta vastinparit ja käytännön toimet kunnissa ja järjestöissä.
 - Lainsäädäntö velvoittaa kuntia ja hyvinvointialueita toteuttamaan mielen terveyden edistämisen toimia yhteistyössä
 - Kansallinen mielen terveysstrategia painottaa eri hallinalojen sekä julkisen, yksityisen, kolmannen sektorin ja muun kansalaistoiminnan yhteistyötä mielen terveyden edistämiseksi.

-> Tarvitaan tietoa siitä, millaisia rooleja ja tehtäviä mielen terveyden edistämistyössä on eri tahoilla, millaisia yhteistyön käytäntöjä ja rakenteita tarvitaan mielen terveyden edistämisen toimiin näiden eri toimijoiden välille sekä millaista yhteistyön mahdollistavaa osaamista nämä toimet vaativat.

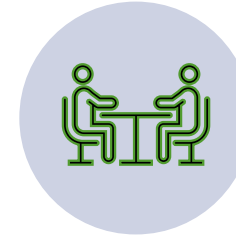
Hyvinvointialueiden mielenterveyden edistämisen kyvykkyyden, osaamisen ja yhteistoimijuuden vahvistaminen –tutkimushanke 2023-2024

THL:n, Jyväskylän yliopiston,
Tampereen ammattikorkeakoulun ja Varsinais-Suomen
hyvinvointialueen yhteinen
tutkimushanke

Rahoittajana
Työsuojelurahasto

Osallistujat Varsinais-Suomen hv-alueen
asiantuntijoita kunnista,
hyvinvointialueelta,
järjestöistä ja muista
toimijoista.

Yhteiskehittämisen menetelmin
tuotetaan mielenterveyden
edistämisen osaamisen, roolien
ja tehtävien sisällöt sekä
yhteistyötä ja
yhteistoimintarakenteita
kuvaava
mallinnus hyvinvointialueelle

Hankeaika 3/2023-
12/2024

Toimintatutkimus, johon
sisältyy työpajoja,
sähköisiä kyselyitä sekä
pilottikuntien
oppimisryhmiä ja
ryhmähaastatteluja.

Hankkeen tavoitteet

Tutkia:

- hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen mielenterveyden edistämisen kyvykkyyttä ja sen yhteiskehittämistä
 - millaisia eri rooleja ja tehtäviä on mielenterveyden edistämisen käytännöissä
 - millaisia haasteita ja ratkaisuja mielenterveyden edistämisessä ilmenee
 - millaista mielenterveyden edistämisen ja yhteistyön mahdollistavaa osaamista ja yhteistyön käytäntöjä ja rakenteita tarvitaan
- ➔ Mielenterveyden edistämisen toimijat voivat hyödyntää tuotettua tietoa mielenterveyden edistämisen toimien ja osaamisen kehittämisessä
- ➔ Johtamisen työkaluja mielenterveyden edistämisen kehittämisessä toimissa hv-alueille, kunnille, järjestöille ja muille toimijoille
- Työryhmä: Nina Tamminen/THL, Kirsti Kasila/JY, Jenni Tähkävuori/Varha, Outi Wallin (Nina Kilkku v. 2023)/TAMK
 - Ohjausryhmä: Soile Ridanpää/STM, Karoliina Luukkainen/Varha, Pauliina Mattila-Holappa/TTL, Tapani Kauppinen/ THL, Marjaana Ojaniemi/Mieli Salon mielenterveys ry, Pia Solin/THL, Tuula Nikkilä/Varhan kokemusasiantuntija, Kaarina Tamminiemi/Soste Suomen sosiaali ja terveys ry, Maarit Luukkaa/Turku, Anne-Marie Kurka/Työsuojelurahasto

Hankkeen toteutus

- Tutkimuksen osallistujat koostuivat Varsinais-Suomen alueen asiantuntijoista kunnista, hyvinvointialueelta, järjestöistä ja muista toimijoista.
- Tutkimus toteutettiin osallistavana toimintatutkimuksena ja toiminnallisen oppimisen lähestymistapaa hyödyntäen.
- Tutkimuksessa toteutettiin:
 - Kolme työpajaa yhteiskehittämisen menetelmin
 - Työpajojen osallistujille sähköiset kyselyt
 - Työpajoihin osallistuvien kotikunnista tutkimukseen osallistui kuusi palvelujen saatavuuden kannalta erityyppistä kuntaa. Näissä kunnissa toteutettiin mte-työryhmät (mm. kunnan mte-työn tunnistaminen/roolit ja tehtävät/kehittämiskohteet) ja heille tehtiin kokemuksia kartoittavat ryhmähaastattelut.
- Näistä toteutusmuodoista saadusta tiedosta tuotettiin mielenterveyden edistämisen kyvykkyyden, osaamisen, roolien ja tehtävien sisällöt, sekä yhteistyötä ja yhteistoimintarakenteita kuvaava mallinnus.

Työpajoissa opittua

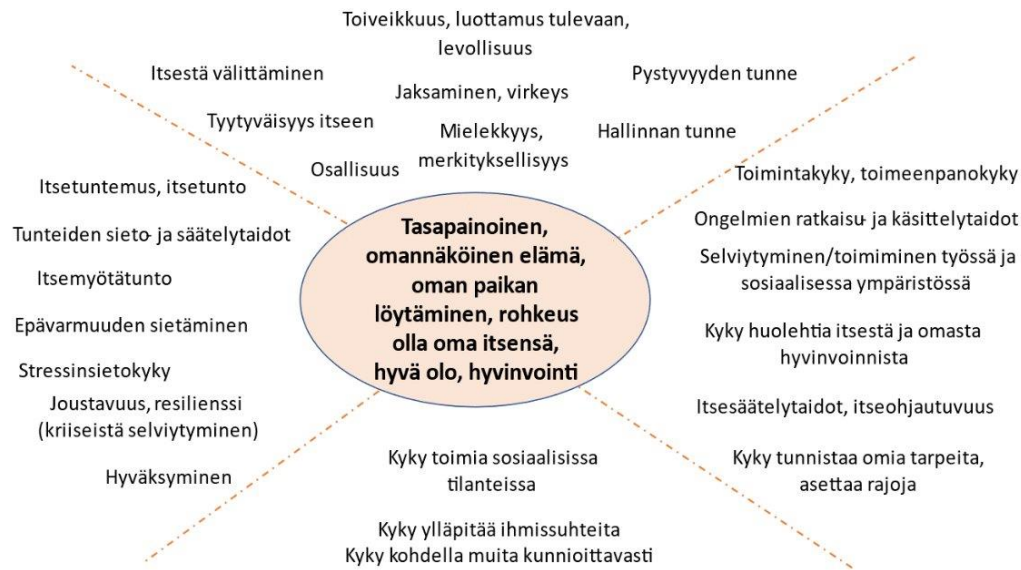
Mikä on päällimmäinen kokemus työpajoihin osallistumisesta? Mitä osallistumisesi työpajoihin ja/tai pilottikuntien työhön on tuonut tai antanut mielenterveyden edistämisen työhösi?

- ❖ Innostava, osallistava, oppiva, syventävä, mielenkiintoinen.
- ❖ Live-työpajat olleet antoisia ja tuoneet toimijoita yhteen. On voinut jakaa laaja-alaisesti näkökulmia ja vahvistaa yhteistä ymmärrystä sekä yhteistyöverkostoja.
- ❖ On voinut pohtia mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin käsitteitä, keinoja, osaamista ja johtamista. On tärkeää pohtia ja sanoittaa tätä laajaa ja vielä, ainakin omasta kunnan työntekijän näkökulmastani, osin hahmottomatonta työkenttää.
- ❖ Nykytilanteen selkeytyminen ja selkeä suunta mielenterveyden edistämiselle kunnassa. Saatu vahvistettua MTE-asemaa ihan suunnitelmatasolle kirjatuksi, joka auttaa käytännön työn toteutuksessa.
- ❖ Kaikkein tärkeintä oli osallistua pilottikuntana tutkimukseen. Olemme tutkimuksen myötä edistäneet jo paljon mielenterveyden edistämisen toimintoja kunnassamme ja yksi iso tekijä oli pilottikuntana toimimisessa käytössä ollut tarkistuslista / arviointilomake.

Työpajoissa opittua

KUVIO 1. Hankkeen työpaja 1:n tuotos: Mitä on hyvä mielenterveys?

KUVIO 2. Hankkeen työpaja 1:n tuotos: Mistä hyvä mielenterveys rakentuu, mitkä tekijät tukevat hyvää mielenterveyttä?

Kuvio 4. Työpajatutuoksia

Mielenterveyden edistämisen osaaminen (MTE)

Mielenterveyden edistämisen kyvykkyyden rakentumisen viisi pilaria

- Yhteiset keskustelut ja yhteinen ymmärrys perusta kaikelle
 - Ymmärrettävä toiminnan luonne ja monialaisuus sekä eri toimijoiden roolit mielenterveyden edistäjinä.
 - Sitoutuminen välttämätöntä hallinnollisella ja käytännön tasolla.
- Johtamista, resursointia ja puolesta puhumista tarvitaan
 - Toimintaa täytyy perustella ja tehdä näkyväksi; luotu rakenne auttaa tässä.
 - Strategisessa johtamisessa kehitettävää; mm. suunnitelmien, ja kertomusten hyödyntämisessä parannettavaa.
 - Arvioinnissa haasteita (esim. osallisuuden arviointi, datan puute, MIVA).

Et puhutaan nyt vaik
nuorisotyöstä tai
sivistyspalveluista tai
kirjasto-,
kulttuuripalveluista, niin
tietyl taval kaikis palveluis,
mitä me tuotetaan, niin
tavoitteena on kuitenkin
hyvinvoivat kuntalaiset.

Kyvykkyys tarkoittaa yksilöiden, organisaatioiden ja järjestelmien valmiuksia ja potentiaalia toteuttaa tarkoituksenmukaisesti väestölähtöistä mielenterveyden edistämistä.

Mielenterveyden edistämisen kyvykkyyden rakentumisen viisi pilaria

➤ Toiminta arvolähtöistä

- Keskeisiä arvoja: saavutettavuus, yhdenvertaisuus, vuorovaikutuksellisuus, osallisuus, yhteisöllisyys, vaikuttamismahdollisuuksien luominen, yhteissuunnittelu.
- Varmistettava, että toiminta on arvojen suuntaista.

➤ Toimintamallit ja yhteisölliset tapahtumat

- Hyvä mieli urheilussa, Mielenterveys voimaksi, Arkeen voimaa, Kiva koulu jne.

➤ Yhteistyö ja kumppanuudet välttämättömiä

- Toimintaa ei voi toteuttaa siiloissa; kumppanuudet ja verkostoituminen eri sidosryhmien kanssa välttämättömiä.
- Pilottikunnissa yhteistyötä tehdään eri sektoreiden, yhdistysten ja urheiluseurojen kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehdään ylikunnallisesti ja hyvinvointialueen kanssa mm. erilaisten työryhmien muodossa.

Et se mitä me yksin pystytään tehdä on tosi paljon vähemmän, kun se, et jos me päästään niitten kynnyksen yli ja voidaan luoda sitä yhteistyötä, sitä synergiaa, niin sielt nouseekin tosi paljon sitä potentiaali mitä me voidaan käyttää.

Yhteistoimijuudesta opittua

- **Yhteistyön ja –toiminnan merkityksen** ymmärtäminen mielenterveyden edistämisen toiminnalle:
 - Asiakaslähtöisyys lähtökohtana ja halu kehittää mielenterveyden edistämisen toimintatapoja
 - Päättäjillä ja toimijoilla yhteiset arvot ja tavoitteet,
 - Toimijat oppineet, kehittyneet ammatillisesti ja voimaantuneet yhteistoimijuuden aikana > työhyvinvointi lisääntynyt
- **Johdon ja poliittisten päättäjien sitoutuminen, kiinnostus ja tuki**
 - yhteistyölle tärkeää koko yhteistoimijuuden ajan: strateginen taso, selkeä tavoite, seuranta ja indikaattorit
- **Yhteistyön mahdollistavat rakenteet** on luotava: tavoite, vastuut ja toimintatavat, eteneminen, resurssointi, joustavuus ja ketteruus > tehokkuus ja vaikuttavuus
- **Toimiva viestintä ja tiedon välitys** kumppaneiden kesken tärkeää; dialogi, luottamus ja avoimuus, hyvä ilmapiiri ylläpitävät sujuvaa yhteistoimijuutta ja jalkauttaa yhteistoimijuuden työn tuloksia
- **Yhteistyökumppaneiden mielenterveyden edistämisen työn jalkauttaminen ja näkyväksi tekeminen**
 - Miten uudet, hyvät käytänteet siirtyvät osaksi arkea?
 - Varmistetaan tavoitteisiin pääseminen

Tutkimushankkeen tuotokset

- 2 kpl vertaisarvioitua kv. artikkelia
- 2 kpl Tutkimuksesta tiiviisti –julkaisua
- päätulokset kv. artikkeleista
- Tiedä ja toimi –kortti: [Mielenterveyden edistämisen arviointi kunnissa](#)
- Päätösten tueksi –julkaisu (tulossa)
- Tuotetut tulokset jäävät valtakunnalliseen käyttöön mm. thl.fi, julkari.fi ja Innokylä.fi –sivustojen kautta
- [Loppuraportti julkari.fi](#)

Tiedä ja toimi –kortti: Mielenterveyden edistämisen arviointi kunnissa

- Kortti opastaa miten kunnan mielenterveyden edistämisen tilaa ja sen kehittämiskohteita voi arvioida.
- Kortti sisältää alustuksen, yleisen ohjeistuksen sekä arviointilomakkeen.
- Arviointilomakkeessa on neljä osa-aluetta (yht. 24 väittämää)
 - Strategia ja päätöksenteko (5 väittämää)
 - Rakenteet, roolit ja osaaminen (7 väittämää)
 - Toimintatavat (6 väittämää)
 - Seuranta ja arviointi (6 väittämää)
- Jokaisen osa-alueen jälkeen koonti ”Kehittämiskohdat”.
- Arviointitulosten tulkinta yhteispistemäärän mukaan
- Soveltuen myös hyvinvointialueille, järjestöille jne.

Mielenterveyden edistämisen arviointilomake

Arviointilomake sisältää neljä osa-aluetta: 1) Strategia ja päätöksenteko, 2) Rakenteet, roolit ja osaaminen, 3) Toimintatavat, 4) Seuranta ja arviointi.

Strategia ja päätöksenteko

	Kyllä 2p	Osoittain 1p	Ei 0p
Mielenterveyden edistäminen on kirjattu kunnan strategisiin tavoitteisiin kuten hyvinvointisuunnitelmaan.	☐	☐	☐
Mielenterveyden edistämisen yhteistyö hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa on kirjattu kunnan strategiisiin tavoitteisiin kuten hyvinvointisuunnitelmaan.	☐	☐	☐
Mielenterveyden edistämisen konkreettinen toiminta on kuvattu kunnan hyvinvointisuunnitelmassa.	☐	☐	☐
Kunnassa tehdään mielenterveysvaikutusten ennakoarviointia osana keskeisiä päätöksiä ja päätösten ennakoarviointia (EVA/MIVA).	☐	☐	☐
Kunnassa hyödynnetään päätöksenteon tukena tietoa asukkaiden mielenterveydestä ja mielen hyvinvoinnista.	☐	☐	☐

Kehittämiskohdat:

Rakenteet, roolit ja osaaminen

	Kyllä 2p	Osoittain 1p	Ei 0p
Kunnan toimialojen roolit ja tehtävät mielenterveyden edistämässä on selkeästi kuvattu.	☐	☐	☐
Kunnan toimialat ja toimijat tekevät yhteistyötä muiden toimialojen kanssa mielenterveyden edistämiseksi.	☐	☐	☐

Päätösten tueksi -julkaisu

- Kunnat ja hyvinvointialueet voivat yhdessä vahvistaa asukkaiden hyvää mielenterveyttä
- Sis. tutkimuksen päätulokset ja suositukset, mm.
 - ❖ Mielenterveyden edistämisen toimintaa ja sen kehittämistä tukevat tekijät, ml. yhteistoimijuus
 - ❖ Mielenterveyden edistämisen kyvykkyys
 - ❖ Suositukset mielenterveyden edistämiseen ja mielenterveyden edistämisen toimien vahvistamiseen
 - ❖ Valmistuu helmi-maaliskuun aikana

Hyvinvointialueiden
mielenterveyden
edistämisen
kyvykkyyden,
osaamisen ja
yhteistoimijuuden
vahvistaminen

Kiitos!

www.thl.fi/hva-mielenterveydenedistaminen

- ❖ [Mielenterveyden edistämisen vertaisfoorumi 12.3 klo 9.30-11.00](#)
- ❖ [MTE vertaisfoorumi ja jakelulista](#)